

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 12, telefon 36-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Horovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV.

Celovec, petek, 18. december 1959

Štev. 51 (918)

Številke govornijo

Ko je bilo med proračunsko razpravo v parlamentu govora o vprašanju Južne Tirolske, so posamezni govorniki poudarjali zlasti nevarnost, ki Južnim Tirolcem grozi zaradi načrtnega naseljevanja Italijanov, torej zaradi potitalijančevanja južnotirolskega ozemlja. Rešitev južnotirolskega problema je nujno potrebna zdaj, kajti čas dela za Italijo, se je glasil poziv na vlado.

V podkrepitev so bile navedene tudi konkretne številke o naseljevanju Italijanov, s katerim se spreminja narodnostno razmerje na ozemlju manjšine. Po navedenih podatkih je znašal delež italijanskega prebivalstva na Južnem Tirolskem:

leta 1910 — 3 odstotke
 leta 1921 — 8 odstotkov
 leta 1939 — 24 odstotkov
 leta 1953 — 34 odstotkov

V letih 1952 do 1954 se je na ozemlju Južne Tirolske naselilo naslednje število Italijanov:

leta 1952 — 15.439 oseb
 leta 1953 — 14.733 oseb
 leta 1954 — 11.248 oseb

Iz tega sklepajo, da znaša delež italijanskega prebivalstva na Južnem Tirolskem trenutno okoli 38 odstotkov in — kakor je bilo poudarjeno v parlamentu — je potrebnih le še nekaj let, da bodo imeli Italijani večino tudi že na Južnem Tirolskem samem. Ob takem razvoju asimilacije Južnih Tirolcev je treba ukrepati takoj, predno ne bo prepozno, kajti potem tudi samoodločba manjšine ne more več spremeniti gotovih dejstev.

O takem razvoju in o takih zahtevah so v parlamentu na Dunaju najbolj glasno govorili ravno predstavniki tiste stranke, ki doma ni pokazala nobenega razumevanja za rešitev manjšinskega vprašanja, marveč vedno le kriči o preveč širokogrudni ter popustljivi politiki Avstrije do lastnih manjšin. Če bi bila manjšinska politika Avstrije res tako širokogrudna, potem bi moral biti zagotovljen tudi nadaljnji obstoj manjšin, ki živijo v mejah Avstrije. Toda resnica je žal bistveno drugačna, kar potrjujejo tudi številke uradnih štetij, ki navajajo za današnje ozemlje Koroške naslednja števila Slovencev:

leta 1880 — 85.051 Slovencev
 leta 1890 — 84.667 Slovencev
 leta 1900 — 75.136 Slovencev
 leta 1923 — 39.292 Slovencev
 leta 1934 — 26.796 Slovencev
 leta 1939 — 45.000 Slovencev
 leta 1951 — 22.534 Slovencev

Iz tega je razvidno, da je število koroških Slovencev po uradni statistiki v teku 70 let padlo skoraj za tri četrtine. In to naj bi bil plod širokogrudne manjšinske politike, ko pa je dejansko le uspeh načrtnega naseljevanja tujevodnega življa ter nasilnega potujčevanja ozemlja, na katerem živi manjšina!

Če je govora o asimilaciji in nenehnem izpodirjanju kake manjšine, kakor je bilo v parlamentu poudarjeno v zvezi z Južnimi Tirolci, potem to v prvi vrsti velja za koroške Slovence. In če se komu očita, da zasleduje politiko fašizma, rasne mržnje in nacionalizma, kakor je to napravil prof. Gschntzer na račun Italije, potem isti očitki vsaj v enaki meri veljajo tudi za narodnostno politiko v Avstriji. S to politiko je Avstrija namreč že do leta 1920 tako daleč uspela, da je bil plebiscit le še farsa uveljavljanja pravice do samoodločbe, kot jo danes zahtevajo Južni Tirolci.

Kljub temu pa tudi za našo narodnostno skupino še ni prepozno, potrebno je le eno: Avstrija se mora v svoji narodnostni politiki končno odpovedati dubu Heimatbunda odnošno Heimatdiensta, to je dubu nemškega nacionalizma in nacizma ter dosledno in v celoti uresničiti določila člena 7, da ne bodo v škodo marveč dejansko v korist in zaščito slovenskega življa na Koroškem. Šele potem bo imela vsa moralno pravico, da isto zahteva tudi za svojo manjšino v Italiji in šele takrat bo 10. oktober res pravi domovinski praznik vseh Korošcev!

Po letošnjem zasedanju Glavne skupščine OZN:

Boljši izgledi za mirno reševanje sporov

Ko je vodja sovjetske delegacije pri OZN ob zaključku letošnjega zasedanja Glavne skupščine izročil simbolično darilo Sovjetske zveze v obliki modela prvega Sputnika ter skulpture „Prekujmo meče v pluge“, je generalni tajnik OZN Hammarskjöld poudaril, da pomeni to darilo takorekoč uvod v novo razdobje mednarodnih odnosov. S tem pa je tudi v kratkih besedah nakazal bistveni uspeh letošnjega zasedanja, ki obstoji prav v tem, da so se izboljšali izgledi za mirno reševanje sporov v svetu.

Letošnje zasedanje Glavne skupščine je namreč v razliko od prejšnjih zasedanj potekalo v mnogo bolj ugodnem mednarodnem vzdušju, na katero je zlasti vplival sporazum med Ameriko in Sovjetsko zvezo, da je nujno potrebno mednarodne probleme reševati na mirnoljuben način. Sicer je med razpravami o posameznih vprašanjih tu in tam še vedno strašil duh hladne vojne, toda — in to je brez dvoma največjega pomena — pri glavnih problemih se je pokazala splošna pripravljenost na popuščanje, na sporazumno reševanje, kar je ustvarilo nove perspektive za pomiritev in boljše mednarodno sodelovanje.

To velja v prvi vrsti za vprašanje razorožitve, v katerem je prišlo prvič v zgodovini do skupnega predloga obeh največjih držav, ki so ga potem soglasno sprejele tudi vse ostale članice OZN. Čeprav je bil ta sklop le načelnega značaja, pa se duh sporazumevanja kaže tudi v praksi, namreč na ženevski konferenci za prekinitev jedrskih poskusov, kjer je sovjetska delegacija z najnovejšim kompromisnim predlogom pokazala veliko mero popustljivosti, ko je v glavnem pristala na vse zahodne predloge in tudi zadnja načela, pri katerih vztraja, postavila tako širokogrudno, da bi zahodne sile le težko našle utemeljeno odklonitev.

Tudi v drugem vprašanju, ki je največjega pomena za široko svetovno javnost, v vprašanju pomoči nerazvitim deželam, je prišlo do izraza prepričanje, da postaja ta problem vedno bolj problem vsega človeštva. Zato se je večina govornikov izrekla proti sedanjim oblikam „pomoči“, ko razdelitev sredstev s strani enega ali drugega bloka hkrati pomeni tudi večji ali manjši pritisk. Pokazala se je splošna težnja po organizirani in uspešni gospodarski pomoči preko Združenih narodov in je poseben napredek letošnjega zasedanja na tem področju prav v tem, da pomoč v tej obliki pridobiva vedno več pristašev tudi med visoko razvitimi državami. Hkrati pa je to očitni uspeh skupine mladih držav, ki svoje komaj pridobljene samostojnosti ne bi hotele žrtvovati za morebitne gospodarske koristi in se zaradi tega dosledno zavzemajo za načela izvenblokovske politike.

Splah pomeni letošnje zasedanje Glavne skupščine uspešno uveljavljanje tistih

Z lastnimi silami gradi Jugoslavija boljšo bodočnost

V zadnjem času je imel predsednik FLR Jugoslavije maršal Tito spet dva govora, ki sta vzbudila veliko zanimanje tudi v širnem svetu. Na proslavi 40-letnice KP Jugoslavije in revolucionarnega delavskega gibanja v Zagrebu je zlasti govoril o odnosih med Jugoslavijo in vzhodnimi državami. V tej zvezi je poudaril, da so napadi na Jugoslavijo s strani vzhodnega bloka samo posledica, ker se Jugoslavija noče vključiti v njihov blok. Ko je govoril o mednarodnem položaju, pa je maršal Tito dejal, da je položaj danes mnogo boljši kot pred dvema letoma ali tremi, ker se danes ne postavlja več vprašanje vojne in miru, temveč vprašanje gospodarskega sodelovanja. Pač pa se gospodarsko tekmovanje ne bi smelo povežovati z blokovskimi pogoji, kajti mirnoljubna koeksistenca mora zajemati vse države sveta.

držav, ki se morajo po osvoboditvi izpod tujega jarma še vedno boriti proti posledicam kolonializma. Njihov glas v Združenih narodih je pridobil na pomenu in pri marsikaterem vprašanju so prav one odločilno vplivale na konstruktivne sklepe zasedanja. Če jim pri alžirskem problemu tokrat še ni uspelo doseči bolj dosledne podpore osvobodilnemu gibanju v Alžiru, pa je potek tozadevne razprave le pokazal, da so minili časi brutalnega zatiranja narodov in da danes v svetu ni več razumevanja za izkoriščevalsko kolonialno politiko.

Zunanji minister dr. Kreisky

je ponovno govoril o manjšinah

Zveza inozemskih novinarjev na Dunaju je priredila prejšnji petek kosilo na čast zunanjemu ministru dr. Kreiskemu. Kakor poroča ljubljanski list „Dela“, so se kosila udeležili poleg ministra tudi vsi vodilni funkcionarji zunanjega ministrstva.

Minister Kreisky je ob tej priložnosti govoril o pomenu malih in nevtralnih evropskih držav v sedanjem procesu zблиževanja med velikimi silami in v bodočem obdobju mirnejšega sožitja. Omenjeni list poroča, da se je minister precej obširno bavil tudi z vprašanjem gospodarskega združevanja v Evropi ter ponovno zavrnil pomisleke tistih krogov, ki trdijo, da bo Avstrija utrpela gospodarsko škodo, ker se ni vključila v Evropsko gospodarsko skupnost.

Po kosilu je minister Kreisky v nevezanem razgovoru s posameznimi novinarji načel tudi vprašanje narodnih manjšin. O vprašanju Južne Tirolske je izjavil, da so pogajanja med Italijo in Avstrijo zaradi tega tako težavna, ker se italijanska vlada noče razgovarjati o pravih Južnih Tirolcih do posebne avtonomije. Na vprašanje dopisnika „Dela“, kako je treba razumeti njegova večkratna navidež ne vedno skladna primerjanja med južnotirolsko in koroško manjšino, pa je minister Kreisky odgovoril:

Po mojem mnenju je treba vprašanje obeh manjšin obravnavati načelno popolnoma enako. Toda ker živita manjšini v različnih pogojih — Južna Tirolska je kompaktno naseljena, slovenska ne — je treba iskati različne rešitve tega vprašanja. Južni Tirolci zahtevajo na primer avtonomijo, ki za Slovence kot nacionalno skupino iz omenjenega razloga, različne naseljenosti, ne pride v poštev.

Glede konkretnih ukrepov za rešitev manjšinskega vprašanja na Koroškem je minister Kreisky po poročilu „Dela“ še povedal, da se je osebno zanimal za pritožbe, ki jih imajo predstavniki koroških Slovencev in da njegovo ministrstvo zdaj te pritožbe študira. Izrazil je mnenje, da verjetno ne bo prišlo do spremembe zakona o manjšinskih šolah, ker je treba najprej ugotoviti, ali se ne bi dalo negativnih posledic tega zakona odstraniti in popraviti na kak drug način.

Zahod pred svojo vrhovno konferenco

Jutri se bo v Parizu začela tridnevna vrhovna konferenca zahodnih velesil, ki se ne bo bavila le s pripravami za srečanje med Vzhodom in Zahodom leta 1960, marveč bo morala reševati tudi številna notranja vprašanja, med katerimi je zlasti vreden problem raznih medsebojnih sporov. Da je mera polna, je moralo priti tik pred začetkom konference do nove napetosti med Francijo in Ameriko, ki je močno vplivala tudi na uvodno zasedanje ministrskega sveta Atlantiske zveze.

Že itak precej napetemu razmerju med omenjenima državama je prilil novega olja še ameriški letalski general Twining, ki je prejšnji teden precej ostro kritiziral preveč samostojno politiko Francije odnošno De Gaulleja in okviru Atlantiske zveze. Poleg tega pa je Francija huda na Ameriko, ker se ameriška delegacija pri Združenih narodih ni dovolj odločno postavila za fran-

cosko kolonialno politiko, marveč se je vzdržala glasovanja o alžirski resoluciji.

Ta dva problema sta bila glavni predmet razgovorov med francoskim in ameriškim zunanjim ministrom pred zasedanjem Atlantiske zveze, pa tudi ameriški predsednik Eisenhower bo moral precejšen del svojega jutrišnjega sestanka z De Gaulleom posvetiti poskusom, da bi ublažil spor med obema državama. To še toliko bolj, ker ameriško-francoski spor ni edini primer nesoglasja med zahodnimi zavezniki. Še bolj resnega značaja je namreč zaskrbljenost, ki jo je med evropskimi državam-članicami Atlantiskega pakta povzročil večkratni poziv Amerike, da morajo v bodoče iz lastnih moči čim več prispevati za skupne obrambne napore, iz česar so sklepale, da namestiva Amerika umakniti svoje oborožene sile iz Evrope.

Amerika je tozadevne skrbi svojih evropskih zaveznikov sicer delno že razpršila z uradno izjavo, da se tudi v bodoče ne bo odrekla svojim pozicijam v Evropi, kljub temu pa je na sedanjem zasedanju Atlantiske zveze vladala gotova rezerviranost, ko je ameriški zunanj minister Herter pojasnjeval svoj desetletni načrt za NATO. Tudi ta načrt se namreč opira na povečanje evropskih prispevkov za doseg skupnih ciljev in je le bolj propagandnega značaja Herterjevo zagotovilo, da „bo Amerika tako dolgo stala ob strani svojim evropskim zaveznikom, kakor dolgo bo trajalo sovjetsko ogrožanje.“

Predsednik Eisenhower se bo po svojem potovanju po raznih državah, kjer je bil deležen veličastnih sprejemov, znašel v Parizu v precej bolj hladnem ozračju z mnogimi temnimi oblaki, ki mečejo sence na enotnost zahodnih zaveznikov.

Mnenje drugih:

V zadnjem letu in pol je bilo moč ugotovljati stalno, čeprav v nobenem primeru dramatično slabšanje meddržavnih odnosov z našim severnim sosedom — z Avstrijo; vzrok temu je bila predvsem avstrijska politika pritiska na našo manjšino v Avstriji, nedvomno pa je na to vplival tudi širši mednarodni razplet, oziroma avstrijske politične kombinacije v zvezi s tem razpletom.

Ne bi se spuščali v ocenjevanje in presojo, kako stoje avstrijsko-jugoslovanski odnosi danes; ne bi pa bilo prav, če bi šli molče preko parlamentarne debate v prvih dneh decembra, v kateri je bila omenjena tudi Jugoslavija, oziroma jugoslovansko-avstrijski odnosi. Ker so parlamentarne debate zelo važen element za presojanje politične atmosfere naj omenim nekatere značilnosti te debate, kolikor le-ta zadeva Jugoslavijo.

● **Debata je bila zmernejša od lanske in veliko bolj niansirana.** Izostali so grobi napadi na Jugoslavijo in obtožbe, „da se Jugoslavija vmešava v notranje zadeve Avstrije“.

● **Več govornikov je govorilo v prid izboljšanju odnosov z Jugoslavijo, le skrajna desnica je bila odkrito proti temu in se je zavzemala za hladno vojno na Karavankah.**

● **Zunanji minister Kreisky je drugače izrazil svoje prejšnje stališče do problemov manjšine na Koroškem, po vsebini in po obliki.**

● **S tribune najvišjega predstavniškega telesa Druge republike so oporekali tezi o takozvani „Windischerjih“, ki naj bi bili posebna narodnostna skupina.**

Ce bi hoteli podrobneje razčleniti potek parlamentarne razprave (kolikor se je dotaknila Jugoslavije), bi morali nedvomno izbrati za izhodišče izjavo, ki jo je dal 2. decembra zunanji minister Kreisky. Govorec o avstrijski manjšini v Italiji in naši v Avstriji je dejal:

„Pri Južnih Tirolcih gre za kompaktno naseljeno manjšino na določenem področju, do čim gre na Koroškem za pripadnike manjšine, ki je raztresena po vaseh. Nikoli nisem rekel, da želimo za obe manjšini enako rešitev. Dejal sem samo, da je treba dati manjšini pravico do posebne zaščite in da mora biti taka zaščita zajamčena z zakoni ali z mednarodno pogodbo. Zatem sem izjavil, da je avstrijska vlada pripravljena dati in da želi dati slovenski manjšini, ki živi v Avstriji, ustrezno zaščito, brez omejitev. Tu gre torej za načelo.“

Ceprav so v izjavi avstrijskega zunanjega ministra elementi, ki opravičujejo določen optimizem in določeno zaupanje glede življenja naše manjšine na Koroškem, pa je vendarle treba pripomniti:

● **Izjava zunanjega ministra v parlamentu se vsebinsko razlikuje od izjave, ki jo je dal 29. septembra letos, po povratku z zasedanja Generalne skupščine glasilo socialistične stranke Arbeiter Zeitung:** „V razgovoru z drugimi delegati (tudi s Kočo Popovićem — op. ur.) sem zagovarjal stališče, da moramo manjšinam v Avstriji priznati tisto, kar zahtevamo za avstrijsko manjšino v drugih državah.“ To pomeni, da ima slovenska manjšina na Koroškem pravico do tistega, kar zahtevajo Južni Tirolci v Italiji.

● **Teze o „kompaktnosti“ avstrijske manjšine v Italiji, oziroma „raztresenosti“ slovenske na Koroškem ni mogoče sprejeti; upoštevati je namreč treba, da bi bila tudi avstrijska manjšina v Italiji danes že „raztresena“, če bi bila izpostavljena tako sistematičnemu pritisku in raznarodovanju, kot je bila desetletja slovenska manjšina na Koroškem.**

Z avstrijske strani je dostikrat slišati, da je nerešen problem avstrijskega premoženja v Jugoslaviji glavna ovira za normalizacijo odnosov z našo državo. V parlamentu je bilo govora tudi o tem vprašanju. Ko je poslanec vladne Ljudske stranke govoril o „nevnrjeni zemljiški lastnini v obmejnih predelih sosednjih držav“ (Italija, Jugoslavija, ČSR, Madžarska), je dejal: „V odnosih z Jugoslavijo so ti problemi rešeni v takozvanem gleichenberškem sporazumu...“

Zanimivo je tudi besedni dvoboj med poslanecem Österreichische Freiheits Partei Gredlerjem in poslancem avstrijske socialistične stranke dr. Neugebauerjem. Ko je Gredler plediral proti normalizaciji z Jugoslavijo in proti zagotovitvi manjšinskih pravic na Koroškem, se je opiral tudi na tezo o „Windischerjih“, ki naj bi bili posebna narodnostna skupina.

„In vendar te narodnostne skupine zgodovina ne pozna“, mu je vpadel v besedo dr. Neugebauer. „Vi teh stvari ne razumete“, je skušal poslanec ljudske stranke Weissmann iz Koroške pomagati svojemu kolegu z desnice, toda dobil je odgovor, ki je vzbudil splošen smeh v avli: „Dr. Neugebauer je vendar edini strokovnjak za zgodovino jugoslovanskih narodov...“ (Neugebauer je namreč profesor zgodovine).

V tej zvezi je bilo vsekakor umestno opo-

Ob stalnem kratenju naše enakopravnosti**koroški Slovenci ne moremo molčati!**

Kakor so se manjšinskega vprašanja dotaknili poslanci med proračunsko razpravo v parlamentu na Dunaju, tako je bilo o šolstvu na dvojezičnem ozemlju govora tudi v proračunski razpravi v koroškem deželnem zboru. Le-ta je v tem tednu obravnaval posamezne postavke deželnega proračuna za leto 1960, ki tokrat prvič presega vsoto pol milijarde šillingov, je pa kljub temu v vseh treh delih — redni, eventualni in izredni proračun — krit z dohodki v isti višini. Med razpravo je, kakor je to običajno ob takih priložnostih, prišlo do več ali manj ostrih spopadov med govorniki posameznih strank, končno pa so vsi razen komunističnega poslanca glasovali za v bistvu nespremenjeni predlog proračuna.

Ko je deželni zbor obravnaval postavko šolstva in kulture, so posamezni poslanci govorili tudi o šolskem vprašanju na dvojezičnem ozemlju. Medtem ko je KP-poslanec Kazianka nakazal številne pomanjkljivosti manjšinskega šolskega zakona ter opozoril zlasti na izvajanje teh določil, ki praktično stremijo za tem, da bi slovenščino popolnoma izrinili iz šol na Koroškem, pa se vindišarskemu Einspielerju zdijo šolski odloki o dvojezičnem šolstvu očitno zato pomanjkljivi, ker je bilo preveč otrok prijavljenih za pouk v slovenščini. Zelo značilne pa so bile izjave socialističnega poslanca Lukasa, ki je hvalil manjšinski šolski zakon, češ da je privedel do daljnosežne pomiritve, ter deželnega glavarja Wedeniga, kateri je o tem vprašanju dejal: Končno je čas, da se nehajo diskusije o tem problemu, ker se na obstoječi rešitvi ne bo dalo več spreminjati, zato tudi nima nobenega smisla, to ozemlje vedno spet vznemirjati s ponovnim nasilnim postavljanjem problemov.

Kulturno sodelovanje med ZDA in SZ

Medsebojni obiski visokih in najvišjih predstavnikov Amerike in Sovjetske zveze kažejo velike uspehe tudi v sodelovanju obeh velikih držav na področjih kulture, umetnosti in znanosti. Prvi kulturni sporazum med Ameriko in Sovjetsko zvezo je bil ob poteku dveh let ponovno podaljšan za dve leti, hkrati pa tudi bistveno razširjen in izpopolnjen.

Ceprav med obema državama tudi na teh področjih še niso padle vse meje, pa se sodelovanje vedno bolj intenzivira; gostovanja kulturno-umetniških skupin dosegajo tako v Ameriki kakor tudi v Sovjetski zvezi velike uspehe. To je pokazala tudi nedavna turneja sovjetskih glasbenikov v Ameriki, kjer so bili „od prvega trenutka predmet občudovanja, prijateljstva in dobre volje“, kakor je o gostovanju zapisal ameriški tisk. Po novem sporazumu bo razširjena izmenjava

Tudi mi smo mnenja, da s stalnim vnašanjem nem'rov ne more biti rešeno sožitje obeh narodov na dvojezičnem ozemlju, toda pomiritev ne more biti zgrajena na redu, ki ni in ne more biti red, kajti o redu in pomiritvi more biti govora šele takrat, ko bo manjšinsko vprašanje res pravično in v celoti rešeno v duhu pravičnosti in tolerance. Da pa o taki rešitvi trenutno še ne more biti govora, je nakazal tudi socialistični poslanec Neugebauer v parlamentu, ko je ugotovil, da povojna ureditev dvojezičnega šolstva ni bila slaba, pač pa so se pri izvedbi novega šolskega zakona pokazale mnoge slabe posledice, kot jih je naštel:

● da so starši že v prvem razredu prijavili k nemškemu pouku tudi tiste otroke, ki niso znali niti besedice nemški in praktično torej niso mogli slediti pouku;

● da so učitelji uvedli pouk slovenščine po rednem pouku, zaradi česar so k slovenščini prijavljeni otroci časovno na slabem;

● da kampanja o manjvrednosti slovenskega jezika na Koroškem še ni ponehala;

● da slovenski gimnaziji niso dovolili poučevanja nekaterih predmetov iz praktičnosti dvojezično, da stalni popoldanski pouk močno ovira pouk in da vprašanje telovadišča še vedno ni rešeno.

Kakor je značilno, da je ves avstrijski tisk dosledno zamočlal kritične pripombe poslanca Neugebauerja na račun novega šolskega zakona, tako je tudi povsem nerazumljivo in nemogoče govoriti o že doseženi zadovoljivi in končni rešitvi tega problema. S tem, da se slabe strani enostavno zamočlajo, zadeva namreč ne bo boljša in koroški Slovenci tako dolgo ne moremo in ne smemo molčati, dokler se bo — pa čeprav z navidezno demokratičnimi zakoni — nadaljevalo kratenje naših pravic in enakopravnosti!

industrijskih in tehniških študentov, nadalje napovedujejo obširno sodelovanje radia in televizije, predvideno je znanstveno sodelovanje na področju medicine in javnega zdravstva, napovedana so medsebojna gostovanja z gledališkimi in plesnimi ansambli; Sovjetska zveza je celo pripravljena sprejeti gostovanje ameriške mornariške godbe, vendar so v Ameriki še pomisleki, da bi za povračilo povabili znani zbor Rdeče armade. Poleg tega pa vlada v Ameriki tudi veliko zanimanje za turistične obiske v Sovjetski zvezi.

Posebne pomena pa je razvijajoče se sodelovanje Amerike in Sovjetske zveze na področjih atomske znanosti in raziskovanja vsemirja. Za to sodelovanje so predvideli izmenjavo znanstvenikov ter skupno uredništevne raziskovalnih projektov.

Filmska proizvodnja v Sloveniji

Ko so pred kratkim na seji Sveta za kulturo in prosveto LRS v Ljubljani razpravljali o vprašanih slovenske filmske proizvodnje, so bile navedene tudi zanimive številke o dosedanjem razvoju filmske umetnosti v Sloveniji. O velikem razmahu kinematografije po vojni govorijo podatki o obisku kinopredstav: medtem ko je pred devetimi leti obiskalo kinodvorane v Sloveniji 9,3 milijona ljudi, je njih število v preteklem letu znašalo že 16 milijonov.

Posebno zanimanje vlada seveda za do-

zoriti na tezo, ki jo je o „Windischerjih“ razvil prof. Neugebauer: pojem Windischer pravno sploh ni veljaven in torej o njem ni moč resno razpravljati; če bi se nemško govoreči prebivalci na Južnem Tirolskem proglasili za posebno narodnostno skupino, kakršna naj bi bili Windischerji jih Ljudska stranka proglasila za izdajalce...

Bilo bi napak delati kakršne koli zaključke na podlagi teh bežnih citatov; prav tako na-

mače filme, ki si jih je lani ogledalo samo v Sloveniji 1,8 milijona obiskovalcev, v celi Jugoslaviji pa 13 milijonov.

Ceprav slovenska filmska proizvodnja ni imela tradicije iz predvojne dobe, je bilo v Sloveniji po letu 1945 posnetih že 14 celovečernih, 6 koprodukcij in 139 kratkih filmov. Po načrtu filmske proizvodnje pa naj bi do konca leta 1961 izdelali v Jugoslaviji še 35 celovečernih igranih filmov, od katerih naj bi jih na slovensko filmsko proizvodnjo odpadlo 6 do 8.

pak pa bi bilo prezreti potek letošnje parlamentarne debate v avstrijskem parlamentu in ne upoštevati, da se po vsebini in po tonu razlikuje od lanske, in to v smeri, ki opravičuje domnevo, da je tudi na Dunaju začelo prevladovati spoznanje o potrebi boljših, oziroma dobrih sosedskih odnosov med obema državama, za katere se je Jugoslavija vedno zavzemala.

„Delo“, 11. 12. 1959, Ljubljana

PO ŠIRNEM SVETU

Nikozia. — Pri nedeljskih volitvah prvega predsednika mlade republike Ciper je zmagal nadškof Makarios, ki je dobil 144.500 glasov, medtem ko je bilo za njegovega protikandidata Klerdisa oddanih 71.753 glasov. Republika Ciper bo uradno začela obstojati februarja 1960.

Moskva. — Sovjetska vlada je uradno protestirala proti pospešenemu oboroževanju Zahodne Nemčije. V svoji noti opozarja nemško vlado na odgovornost, ki jo le-ta prevzema pred svojim ljudstvom in pred narodi drugih držav, ko skuša povečati oboroževalno tekmo in ko ustvarja ovire za likvidacijo ostankov vojne, ki jo je povzročil nemški militarizem.

Varšava. — V Jugoslavijo je odpotovala skupina predstavnikov poljskih sindikatov. V Beogradu bodo zbrali gradivo za sestanek najvišjih predstavnikov sindikatov Poljske in Jugoslavije, ki bo konec januarja v Varšavi. Iz Poljske se je vrnila jugoslovanska kmetijska sindikalna skupina, ki se je tam nekaj časa mudila na poučnem potovanju.

Pariz. — V Parizu so podpisali med Sovjetsko zvezo in Francijo zapisnik o kulturni izmenjavi med obema deželama. Prvič predvidevajo izmenjavo televizijskih programov, filmov, univerzitetnih programov ter obiskov književnikov in umetnikov. V Parizu bodo med drugim organizirali tudi razstavo sovjetskega slikarstva.

Adis Abeba. — Etiopski cesar Haile Selasie je pred nekaj dnevi sprejel delegacijo Jugoslovanske ljudske armade in se z njo zadržal v daljšem prijateljskem razgovoru. Etiopija in Čehoslovaška sta podpisali sporazum o prijateljstvu ter o kulturnem in tehničnem sodelovanju. Čehoslovaška je Etiopiji zagotovila gospodarsko pomoč.

Varšava. — Poljski sejem je sprejel zakon o poostreni borbi proti alkoholizmu. Določili so mesta, na katerih ne smejo prodajati žganih pijač. Proti alkoholikom so tudi poostri kazni, zdravljenje pa je obvezno.

Tokio. — V bližini japonskega mesta Jokahame je prišlo do hude nesreče, ko je kamion s štirimi tonami eksploziva zadel v drug kamion. Štiri osebe so bile takoj mrtve, 80 pa jih je bilo več ali manj ranjenih. Eksplozija je bila tako silna, da je razrušila 48 hiš, v premeru dveh kilometrov pa so se razbila vsa okenska stekla.

Berlin. — Med Vzhodno Nemčijo in Ni-zozemsko so podpisali novi trgovinski sporazum za prihodnje leto. Na osnovi tega sporazuma bodo izmenjali blago v vrednosti okoli 66 milijonov dolarjev.

Pariz. — Francosko notranje ministrstvo javlja, da so doslej identificirali 267 žrtev katastrofe v Frejusu. Identificirani jih še niso identificirali, 87 pa jih pogrešajo. Pravijo, da veljajo ti podatki skoraj za dokončne.

Beograd. — Tajnik socialistične stranke Italije Pietro Nenni in član CK Nino Fogliarisi sta v soboto obiskala glavne-ga tajnika Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije Edvarda Karde-lja, s katerim sta se dalj časa razgovarjala. Razgovorom je prisostvoval tudi član predsedstva zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Veljko Vlahovič.

Beograd. — Prihodnje leto bo iz Velike Britanije z letali „Charter“ prispelo v Jugoslavijo 12.000 turistov. Letala bodo pristajala v Zagrebu in Titogradu. Prve skupine turistov pričakujejo že v začetku maja.

Pariz. — Pred nekaj dnevi je nenadoma umrl znani francoski igralec Henri Vidal, star šele 40 let. Smrt je nastopila po kratkem srčnem napadu. Henri Vidal, moč Michele Morgan, je igral v filmih „Obala“, „Ulica sanj“, „Parižanka“, „Madame“ in več drugih. Vidal je spadal med najpopularnejše francoske igralce umet-nike.

Knjižni dar Slovenske prosvetne zveze

Struga pri Kapli

Spet se je preteklo nedeljo pomikal spredov žalnih gostov od Gvažarjeve hiše na pokopališče v Kapli. Komaj pred enim mesecem smo spremili k zadnjemu počitku Gvažarjevo mater, v nedeljo pa njenega moža Šimana Valentina, ki je umrl v starosti 86 let.

Pokojni je bil po poklicu slikarski mojster, ki je v stroko spadajoča naročila izvajal vsem v zadovoljstvo, vestno in dobro. Kot človek je bil poštnjak in zgleden značaj. Vedno je bil tudi zaveden član slovenske narodne družine na Koroškem ter je svoje prepričanje izkazoval tudi v dejanju, tako poleg drugega tudi kot marljivo sodelavec v prosvetnem društvu. Med drugo svetovno vojno so nacisti zaprli njegovo ženo, ker ni soglašala z nacističnim nasiljem.

Številna množica žalnih gostov je prisostvovala pogrebnim svečanostim. Pokojnega Gvažarjevega očeta bomo ohranili v lepem spominu, žalujemo svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje. —

V cerkvi v Kapli opravlja službo cerkvnika in organista Štefan Pipan že dobrih petdeset let. Nihče njegovih predstojnih pa se doslej ni spomnil, da bi primerno in skromno počastil njegov visoki delovni jubilej. Zato pa mu vaščani, ki ga poznamo in cenimo, čestitamo in želimo, da bi še mnogo let čil in zdrav opravljal svojo službo!

Drveša vas

Skoraj že v vzdušju prazniškega razpoloženja je bridka kapljica žalosti kanila v Mervovo družino v Drveši vasi pri Pliberku. Umrla je nad vse dobra in spoštovana mati Marija Merva. Več let je trpela in bila bolna, dočakala pa je častljivo starost 84 let. V bolezni ni bila osamljena, njen sin Ivan se je z vso sinovsko ljubeznijo prizadeval zanjo. Mnogokrat smo ga slišali, ko je v družbi dejal: Moram domov, mama je bolna. Svoje oči je za vedno zaprla v sinovih rokah. Lepo pa sta za bolno mater skrbeli in ji stregli tudi Ivanova žena Ika in njena sestra Ančka ter je v družini vladala sploh najlepša harmonija. Lepo starost je Mervova mati dosegla, toda mati ni nikdar prestara ter vedno prekmalu umrje, ker mati je le ena.

Pokojna mati je bila zgledna žena. Mnogo je brala in zaradi tega veliko vedela ter stala visoko nad povprečjem mnogih drugih, ki so zavrgli in zaničujejo rod, iz katerega so izšli. Zaradi svoje odločne narodne zavesti je morala prestopiti mnogo krivic. Zgled pokojne matere je vplival tudi na sina in hčer Maro, ki je s svojim možem Mirkom prihitela iz Slovenske Bistrice na Štajerskem, da se poslovi od svoje dobre zlate mame. Razumljive in kakor biseri so

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na igro

„NA POLJANI“

ki bo na Štefanovo, dne 26. decembra 1959, ob 19.30 uri v prostorih pri Miklavžu.

Vabimo k številni udeležbi!

bile solze v očeh že zrelih in preizkušenih otrok. V tolažbo naj jima bo nedeljeno sočustvovanje vseh, ki so pokojno mater poznali, spoštovali in radi imeli.

Sneg je padal, ves drobno tkan, ko smo blago mater spremili na njeni zadnji poti na pokopališče pod Libič ter položili njene telesne ostanke k večnemu počitku. Spomin na Mervovo mater pa bo ostal dolgo svetel in čist.

KOLENDAR

Petek, 18. december: Gracijan
Sobota, 19. december: Urban
Nedelja, 20. december: Evgenij
Ponedeljek, 21. december: Tomaž
Torek, 22. december: Demetrij
Sreda, 23. december: Viktor
Četrtek, 24. december: Adam in Eva

V harnik je novo izvirno delo najplodovitejšega in enega najbolj priljubljenih slovenskih pisateljev Franceta Bevka. V tej svoji povesti nas pisatelj popelje v francoske čase, kakor so jih doživljali prebivalci samotne tolminske vasi. V stare navade zakorenineno prebivalstvo le z odporom in nezaupljivo sprejema novosti tistega časa. S tem ozadjem opisuje Bevk usodo treh družin, posebej pa dveh zaljubljenec, od katerih je fant v strastnem boju za osebno svobodo izpostavljen vsem viharjem tiste dobe, medtem ko dekleta v hrepenenju po koščku sreče izgori v svoji ljubezni.

Na vrhu sveta je roman, ki opisuje življenje Eskimov v najsevernejšem delu Kanade. Njegov avtor Hans Ruesch. v Italiji rojen Švicar, ki ga je življenje zaneslo v ZDA, si je z izvirnikom tega romana v angleščini ustvaril poseben sloves. Roman je bil preveden v mnoge druge jezike. V slovenščino ga je prevedel Avgust Petrišič. Brlec v njem spremlja družino lovca Ernena skozi njeno pustolovsko življenje, ko se bori s kruto naravo za svoj obstoj. Junak romana se sreča s civilizacijo belcev, kar sproži vrsto posledic. Roman je izredno napet, hkrati pa zelo poučno branje.

Pot na Lisec je povest iz polpreteklega doba o dogodkih po vaseh in gozdovih kočevskega Roga pod italijansko fašistično okupacijo. Osrednji osebi Winklerjeve po-

vesti sta sirota Tomažek in stari Urh. Do čim Urh pade pod fašističnimi krogli, sirota Tomažek ostane in v okolju nepoznatih ljudi preživlja po svoje takratne težke čase. Zgodba prikazuje tiho delo revnih ljudi, ob katerih so se oblikovali mladi značaji.

Naša domovina Jugoslavija je splošni opis Jugoslavije, tako njenega prebivalstva in njene zgodovine, kakor tudi njenih družbenih pogojev in gospodarskega bogastva. Prof. Francetu Planini je v tem opisu uspelo, da je na kratek, a popoln način podal sliko Jugoslavije. Opis, ki je opremljen s številnimi slikami, risbami in zemljevidi, bo izredno pripraven priručnik za vsakogar, ki potuje po Jugoslaviji ali pa snuje načrte za svoj dopust ali oddih. Knjiga je v lepem žepnem formatu, zato bo vedno spet segel po njej, kdor se bo odločal za svoja potovanja ali pa ko bo gledal njene številne zanimivosti.

Vse knjige razen koledarja so v prikupnem žepnem formatu in prav okusne zunanosti. V dolgih zimskih večerih bodo vsakomur prijetno branje, s katerim bo lahko izpopolnil svoje znanje. Ker je cena tako nizka, da njegov nakup zmora prav vsakdo, smo prepričani, da bo knjižni dar SPZ našel prijatelje po vseh naših vaseh, v vseh slovenskih družinah. Zato priporočamo, da pohitite z naročilom oz. nakupom.

Šolske kazni za slovensko govorjenje?

Kakor slišimo, je v Lepeni razpisano mesto šolskega upravitelja, za katero se baje poteguje tudi tamkajšnji učitelj Stossier. Šolski otroci pa vedo baje povedati, da jim ta učitelj celo med telovadnimi in prostimi urami prepoveduje v medsebojnih razgovorih vsako slovensko besedo ter jih menda tudi kaznuje, če ga ne ubogajo. Pri tem pa je treba upoštevati, da na šoli v Lepeni noben otrok ni bil odjavljen od dvojezičnega pouka.

Taki ukazi brez dvoma presegajo učiteljeve pedagoške dolžnosti ter si jih ni mogoče razlagati drugače, kakor da so poro-

jeni iz mržnje do slovenske govorice. Pričakujemo, da se bo šolska oblast pri namestitvah učnih moči na šolah dvojezičnega ozemlja zanimala tudi za nastojenje učitelja nasproti drugemu deželnemu jeziku, ki je priznan in enakopraven po ustavi in členu 7 državne pogodbe. Naloga učitelja kot vzgojitelja je v veliki meri vendar tudi v tem, da goji med mladino narodno strpnost in medsebojno spoštovanje, še več, da jo vzgaja k spoštovanju in zvestobi svojemu ljudstvu ter iz rodu v rod podedovanim dobrinam, med katere neoporečno spada tudi materina beseda.

Ženitovanjko gibanje med pevci in pevkami na Radišah

V zadnjem času smo imeli na Radišah več veselih družbenih dogodkov, o katerih hočemo danes poročati. Poseči pa moramo nekoliko nazaj, da zajamemo vse. Gre namreč za ustanovitev novih družinskih celic iz vrst naših pevcev in pevk.

Najprej se je opogumil Kajznikov Rudi na Radišah ter si za nevesto izbral Kučnikovo Pepco v Zgornjih Rutah. Dne 13. septembra sta si obljubila zvestobo do smrti, cerkvene poročne obrede pa je opravil domači g. župnik. Ženitovanjko slavje smo obhajali v gostilni pri Potoku v Dvorcu. Ob dobri postrežbi z jedačo in pijačo ter živahni godbi plajberških godcev smo bili dobre volje in se vrteli do ranega jutra. Kar pa je slavje zelo povzdignilo in poživilo, je bilo, ker sta vmes prepevala moški in mešani zbor iz naših Radiš, ki sta ju ženin in nevesta povabila na svatovščino. Zbora sta zelo ustregla zlasti tistim, katerim se ni ljubilo plesati ter jim je noč prekmalu minila. Oba mladoporočenca sta od zgodnje mladosti, ko sta komaj zapustila šolske klopi, marljivo sodelovala pri naših pevskih zborih, pri vseh naših gostova-

njih in sploh v prosveti tudi kot sposobna igralca.

Kmalu zatem se je poročil Culechnerjev Joži, ki si je svojo življenjsko družico izbral v Ždovljah. Z izvoljenko Elizabeto Schwarz sta sklenila zvezo za življenje 15. novembra, svatovščina pa je bila na nevestinem domu. Na slavje sta povabila celotni radiški moški zbor, ki je ubrano prepeval vso noč, da so gostje uživali tudi brez plesa. Zunaj je bilo neprijetno vreme, v srcih gostov pa prijetno toplo in vedro razpoloženje. Z Jozijem, ki je bil 28 let zvest sodelavec pri našem moškem in pozneje pri mešanem zboru v prosveti in cerkvi kot odlični tenorist, zgbimo mnogo. Za vse njegovo požrtvovalno sodelovanje se mu srčno zahvaljujemo in upamo, da nas bo večkrat obiskal na Radišah in bomo še skupno zapeli.

Tema zgledoma je sledil Mataverjev Pepi v Spodnjih Rutah in poročil Boštijanovo Nežiko v Tucah. Vesela svatovščina je bila 22. novembra na novo preurejenem nevestinem domu. Okoli 70 ženitovanskih gostov se je ob veseljem plesu zabavalo do belega dne. Spet sta na svatovščini doprinesla svoje najboljšje naša zbor in z ubranim petjem kratkočasila staro in mlado. Nevesta Nežika je bila od šolskih let ena izmed najboljših altistk našega mešanega zbora, sodelovala pa je tudi pri drugih odrskih prireditvah.

Pevci in pevke so novoporočenim parom v priznanje za njihovo zvesto sodelovanje poklonili v spomin po eno lepo sliko, Culechnerjevemu Joziju pa je podarila tudi farna cerkev lepo sliko naših Radiš.

Novi mlade družinske celice so ustanovili pari, ki jim zvestoba in prizadevanje za hudo preizkušeno slovensko ljudstvo na Koroškem ni prazna zadeva, temveč stvar srca, prepričanja in nepokvarjenega značaja. Iz zdravih korenin novih družin lahko pričakujemo, da bo izšel naraščaj, ki bo nadaljeval in čuval tradicijo rodov na naši zemlji, cenil materino besedo in z veseljem prepeval naše domače narodne in tudi umetne pesmi, ki naj nikdar ne utihnejo po naših selih in domovih, po dolinah in hribovitih krajih od Zilje do skrajnega konca Podjune. Hkrati pa novoporočencem srčno čestitamo in jim želimo obilo družinske sreče in zadovoljstva mnogo mnogo let!

Kakor vsako leto je Slovenska prosvetna zveza tudi letos posredovala naročnikom in ljubiteljem slovenskih knjig in povesti lep in cenen knjižni dar. Knjižni dar je že na razpolago pri Slovenskih prosvetnih društvih in v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu. Kakor že povedano, vsebuje letošnji knjižni dar pet lepih in zanimivih knjig in čiser: KOLEDAR slovenske Koroške za leto 1960, zgodovinsko povest priljubljenega slovenskega pisatelja Franceta Bevka VIHARNIK, roman švicarskega pisatelja Hansa Ruescha NA VRHU SVETA, povest Veneslava Winklerja POT NA LISEC ter splošni op's NAŠA DOMOVINA JUGOSLAVIJA, ki ga je napisal prof. F. Planina.

Celotni knjižni dar, torej vseh pet knjig stane komaj šil. 25.—. Vsebina pa je v kratkem naslednja:

Koledar slovenske Koroške za leto 1960 vsebuje 160 strani in prinaša poleg koledarskega dela v svojem prvem delu opis zgodovine nekaterih prosvetnih društev in zgodovino koroških podružnic Slovenskega planinskega društva ob 60-letnici ustanovitve njegove Ziljske podružnice. V svojem drugem delu prinaša opise Koroške kot zibelke slovenskega slovstva, pouka slovenščine na državnem učiteljskišči v Celovcu, uničevanja naših gorskih kmetov po fevdalcih in kapitalistih ter mučeniške poti koroških mater. Tretji del koledarja je posvečen obletnicam. Za desetletnico smrti našega velikega pisatelja Prežihovega Voranca prinaša njegovo črtico Umik, za 70-letnico Franceta Bevka pa odlomek njegove Slepe ulice. Za 100-letnico rojstva in 25-letnico smrti Franceta Grafenauerja je priobčen kratek opis njegovega dela kot poslanec. Med aktualnostmi je omeniti predvsem članke Koroški Slovenci in leto 1960, Vzgoja v šoli in izven šole ter Kmečki gozd v zadržni upravi. Poleg tega vsebuje koledar še leposlovne črtice, med njimi Zdravka Gorskoga Strel v božični noči, pesmi najstarejše živeče slovenske pesnice Kristine Šulerjeve in dr. Ferda Millerja. Koledar, ki je bogato ilustriran, zaključujejo Nasveti za kmetovalce.

Borovlje

Pet let so delali vodovodno napeljavo za dobro pitno vodo za Podljubelj in Borovlje. Zmagovati so morali mnoge težkosti in je napeljava stala ogromne vsote. Kljub znatni podpori s strani države je morala občina nositi večji del stroškov, kar je razumljivo obremenjevalo njene proračune. Samo dva po 100 metrov dolga rova sta stala 900.000 šilingov, druga gradbena stopnja, namreč položitev 2,5 km dolge cevne napeljave od vrelca do gostilne Schellander v Podljubelju, 1,6 milijona šilingov ter nadaljnjih 1,5 milijona šilingov za napeljavo cevi do starega vodnega rezervoarja.

Dogodek končanega dela so proslavili v gostilni Schütz v Kožentavri. Župan Sorgo je pozdravil častne goste, med temi deželne finančnega referenta Simo, cestnega in vodnogradbenega referenta Truppeja, predstavnike tvrdk Hitz, Kunze in Dürnböck kakor inženirje ter delavce. Deželni svetnik Sima je izrekel zahvalo vsem, ki so s svojim delom, znanjem in žrtvami pripomogli k uresničenju tega načrta, prebivalstvu pa je čestital k lepemu uspehu.

Tudi v manjših mestih modernizacija hitro napreduje

Borovlje. — Čeprav je korakala trgovina Kometter že vedno na čelu tistih podjetij v Borovljah, ki jim je mnogo za moderni razvoj in napredek našega mesta, je sedaj storila korak, ki prav gotovo pomeni prelomnico v trgovinski tradiciji ter dviga Borovlje v vrsto mest z najmodernejšimi trgovinami. Pri Kometterju so uvedli način samopostrežbe, vendar pa so, upoštevajoč želje in potrebe domačega kupca in potrošnika, povezali ta najmodernejši način prodajanja, ki se je v velikih mestih že udomačil, tako spretno z delno osebno postrežbo, da bo tukaj v bodoče prav dobesedno postreženo vsakemu po svoje.

Novemu prodajnemu načinu primerno so bili v večmesečnem delu izgrajeni novi prostori v prvem nadstropju ter preurejeni stari prostori v prtiličju hiše, ki jih med seboj vežejo po arhitekovi zamisli lepo in

ustrezno izdelane moderne stopnice. V prvo nadstropje so preselili oddelek za moško, žensko in otroško konfekcijo, oddelek za čevlje in oddelek posteljnine in preprog. S tem pa je v prtiličju ostalo dvakrat toliko prostora kakor prej za oddelek perila ter za oddelek živil in gospodinjinskih potrebščin, ki so sedaj nameščene v sodobnih gondulah, da si jih kupec lahko ogleda od blizu in če hoče, tudi sam izbere.

Posebne otvoritve svojih novih in novo urejenih prostorov trgovina Kometter ni in tudi ne bo priredila, saj si jih lahko vsakdo vsakčas ogleda. Namesto da bi plačevala stroške za otvoritveno slavnost, je trgovina Kometter raje storila zelo hvalevredno socialno potezo s tem, da je dala na razpolago primerno vsoto gospodu županu kot prispevek k akciji, s katero občina vsako leto obdaruje potrebne občane.

